

บทที่ 4

ผลการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบริบทในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี (2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี (3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี โดยการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามลำดับ ดังนี้

1. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสามารถจำแนกเป็น 3 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในประเด็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านราคา ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการตลาด

ตอนที่ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในประเด็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านราคา ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมการตลาด

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำแนกเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1.การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1. ข้อมูลส่วนบุคคล

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ในการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ประมาณต่อเดือน ที่อยู่ปัจจุบัน

ตารางที่ 4.1 ร้อยละของนักท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถาม (N=100)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	33	33.0
หญิง	67	67.0
อายุ		
15 - 25 ปี	19	19.0
26 - 35 ปี	37	37.0
36 - 45 ปี	24	24.0
46 - 55 ปี	13	13.0
มากกว่า 55 ปี	7	7.0
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	2	2.0
มัธยมศึกษา/ปวช.	23	23.0
อนุปริญญา หรือ เทียบเท่า	17	17.0
ปริญญาตรี	33	33.0
สูงกว่าปริญญาตรี	25	25.0
อาชีพ		
ข้าราชการ	20	20.0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	18	18.0
ทำธุรกิจส่วนตัว	15	15.0
พนักงานบริษัท ห้างร้านฯ	12	12.0
รับจ้างทั่วไป	5	5.0
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	26	26.0
อื่นๆ	4	4.0

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	7	7.0
5,001 – 10,000 บาท	11	11.0
10,001 – 15,000 บาท	19	19.0
15,001 – 20,000 บาท	35	35.0
มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	28	28.0
ที่อยู่ปัจจุบัน		
กรุงเทพฯ	58	58.0
ต่างจังหวัด	62	62.0
รวม	100	100.0

จากตารางที่ 4.1 พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 67.0) มีอายุ 26 – 35 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 37.0) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 33.0) นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา (ร้อยละ 26.0) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท (ร้อยละ 35.0) มีที่อยู่ในต่างจังหวัด (ร้อยละ 62.0)

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรีในด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D	ความพึงพอใจ
ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Product)			
1. สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ	3.69	.88	มาก
2. การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว	3.72	.94	มาก
3. ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	3.89	.91	มาก
4. ความสะอาดสวยงามเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว	3.80	.89	มาก
5. ที่พัก/ร้านค้า/ร้านอาหาร	3.55	1.02	มาก
รวมเฉลี่ย	3.74	1.04	มาก

ปัจจัย	$\bar{x}$	S.D	ความพึงพอใจ
ด้านราคา (Price)			
1.ราคาอาหารและสินค้าที่ระลึกเหมาะสม	3.05	.97	ปานกลาง
2.ราคาที่พักที่เหมาะสม	3.27	.89	ปานกลาง
3.ราคาค่าบริการเหมาะสม	3.73	.97	มาก
4.ความคุ้มค่าในการมาเที่ยว	3.71	.89	มาก
รวมเฉลี่ย	3.44	.33	ปานกลาง
ด้านสถานที่ (Place)			
1.มีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล ความรู้ตามสถานที่ท่องเที่ยว	2.52	.97	ปานกลาง
2.มีป้ายบอกทางและ เอกสารแจ้งรายละเอียด	3.46	1.01	ปานกลาง
3.การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง	3.13	1.04	ปานกลาง
4.ความสะดวกของการใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	3.54	.93	มาก
รวมเฉลี่ย	3.25	.44	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)			
1.การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว	3.27	.53	ปานกลาง
2.การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางสื่อต่างๆ	3.01	.50	ปานกลาง
3.ส่วนลดค่าที่พัก อาหาร สินค้าที่ระลึก	3.03	.60	ปานกลาง
4.แพ็คเกจท่องเที่ยว	3.49	.73	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.20	.22	ปานกลาง
รวมเฉลี่ยทั้งหมด	3.41	.24	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.2 พบว่าความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.74$) ได้แก่ เรียงตามลำดับ ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ความสะอาดสวยงามเป็นธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ และที่พัก/ร้านค้า/ร้านอาหาร

ด้านราคา กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ราคาค่าบริการเหมาะสม ($\bar{x} = 3.73$) รองลงมาได้แก่ ความคุ้มค่าในการมาเที่ยว ($\bar{x} = 3.71$)

ระดับปานกลางเรียงตามลำดับได้แก่ ราคาที่พักเหมาะสมราคาอาหาร ($\bar{x} = 3.27$) และสินค้าที่ระลึกเหมาะสม ($\bar{x} = 3.05$)

ด้านสถานที่ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรีอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความสะดวกของการใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.54$) ระดับปานกลาง เรียงตามลำดับได้แก่ มีป้ายบอกทางและเอกสารแจ้งรายละเอียด ($\bar{x} = 3.13$) การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง ($\bar{x} = 3.46$) และมีเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล ความรู้ตามสถานที่ท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.52$)

ด้านการส่งเสริมการตลาด กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรีโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$) เรียงตามลำดับ ได้แก่ แพ้คเกทท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.20$) การจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.27$) ส่วนลดค่าที่พัก อาหาร สินค้าที่ระลึก ($\bar{x} = 3.03$) และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางสื่อต่างๆ ($\bar{x} = 3.01$)

ตารางที่ 4.3 สรุปค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงมาตรฐานระดับของคะแนนความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี โดยรวมทุกด้าน

รายละเอียด	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย
ด้านแหล่งท่องเที่ยว	3.74	1.04	มาก
ด้านราคา	3.44	.33	ปานกลาง
ด้านสถานที่	3.25	.44	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.20	.22	ปานกลาง
รวม	3.41	.24	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่าระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจันทบุรี ด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 3.74$) ส่วนด้านความพึงพอใจระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านราคา ($\bar{x} = 3.44$) ด้านสถานที่ ($\bar{x} = 3.25$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{x} = 3.20$) เรียงตามลำดับ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี

ด้านแหล่งท่องเที่ยว

1. ควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เพิ่มเติม ในส่วนที่ยังไม่เพียงพอ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ห้องน้ำสาธารณะ ร้านค้าในแหล่งท่องเที่ยว

2. ควรจัดทำเส้นทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน ปลอดภัย จุดนั่งพักสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้เหมาะสมต่อการเดินท่องเที่ยว เช่น เพิ่มจุดพักระหว่างเส้นทาง

ด้านราคา

1. ควรมีข้อมูลการบอกราคาราคาสินค้า ค่าบริการ ค่าที่พัก ให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการ ถึงราคาที่ต้องจ่าย และบริการที่จะได้รับ

ด้านสถานที่

1. ควรมีป้ายบอกเส้นทางการเดินทางภายในสถานที่ท่องเที่ยวให้ชัดเจน รวมไปถึงเส้นทางสำหรับเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

2. ควรมีสุนัขบริการนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ หรือ สื่อให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว

ด้านการส่งเสริมการตลาด

1. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในช่องทางที่ทันสมัย เช่น เว็บไซต์ โซเชียลมีเดียตามช่องทางต่างๆ เพื่อให้การประชาสัมพันธ์สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายหลักได้ง่ายขึ้น เกิดความรวดเร็วในการรับทราบข้อมูลมากขึ้น

2. ควรจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีแพ็คเกจท่องเที่ยว ราคารวมอาหาร ที่พักและกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ผู้นำชุมชน ผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว ผลการวิจัย ดังนี้

2.1 บริบทชุมชน

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับบริบทชุมชน เพื่อทราบความเป็นมาของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี พบว่า เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรีเกิดจากการรวมตัวกันของ

ชุมชนในจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนท่าแฉลบ อำเภอเมือง กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะसान กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนวังแฉิม อำเภอมะขาม กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาสอยดาว ใต้ อำเภอโป่งน้ำร้อน และกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนตะปอน อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี เป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนลุกขึ้นมาช่วยกันจัดการท่องเที่ยวเอง โดยเริ่มจากการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อหารูปแบบสำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสม ยั่งยืน การดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนและผลักดัน ให้ชุมชน หรือกลุ่มชาวบ้าน ที่ค้นพบว่า บ้านเรามีของดีมากมาย มีธรรมชาติสวยงาม อุดมสมบูรณ์ อาหารอร่อย วิถีวัฒนธรรมงดงาม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนจึงลุกขึ้นมา จัดท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง และต้องการนำเสนอการท่องเที่ยว แบบสัมผัสใกล้ชิดกับชุมชน ที่จัดการโดยชุมชนเอง ผู้วิจัยคือผู้นำชุมชนเครือข่ายท่องเที่ยวแต่ละชุมชน มีคุณนงลักษณ์ มณีรัตน์เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย และเป็นประธานเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี โดยมีอาจารย์จากสถานศึกษาคือมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นที่ปรึกษาโครงการ

“เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดจันทบุรี มีที่ลักษณะเป็นประธานเครือข่าย โดยการคัดเลือกชาวบ้านที่มีความเข้าใจเข้ามาเป็นแกนนำชุมชนร่วม แล้วแบ่งหน้าที่ในการดูแล โดยไม่มีงบประมาณจากภาครัฐหรือองค์กรใดมาช่วยเหลือ”(อานาจ ชูสนุก, 2560)

“ผมไม่ใช่คนท้องถิ่นแต่มาซื้อที่ดินไว้สำหรับปลูกบ้านไว้เป็นที่พักอาศัยในวัยเกษียณ เพื่อนมาแนะนำให้เปิดเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ เพราะบรรยากาศที่นี่ดีมาก ร่มรื่นเย็นสบาย จุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน พอดีคุณนงลักษณ์ มณีรัตน์ มาชักชวนให้ร่วมเป็นคณะวิจัย และเป็นผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน”(พยนต์ อันสำราญ, 2560)

เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนและเกษตรเป็นหลัก เมื่อประสบกับปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ จึงรวมตัวกันตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 มีหน่วยงาน องค์กร และสถาบันการศึกษามาเยี่ยมชม ทักษศึกษา หรือมาเที่ยวพักค้างคืนเดินชมสวน สัมผัสวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งสามารถจัดการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี ทั้งที่ไม่ใช่หน้าผลไม้

“มีนักท่องเที่ยวหลายกลุ่มที่มากเพื่อทัศนศึกษา ดูงานทางด้านเกษตร ในช่วงที่ไม่ใช่หน้าผลไม้ มาพักที่โฮมสเตย์ แล้วเดินชมสวน จะสอบถามข้อมูล ถึงวิธีการปลูกและการดูแลรักษาต้น ปุ๋ยที่ใช้ ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ”(บุญช่วย มณีรัตน์, 2560)

“ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ รวมตัวและมาปรึกษากัน เพื่อทำท่องเที่ยวเชิงเกษตร ช่วงแรกๆ คิตรราคาเหมาะจ่าย ลักษณะบุปเฟ่ นักท่องเที่ยวสามารถเดินและเด็ดชิมเองได้ในสวน ซึ่งทางเราจะเตรียมไว้ต้อนรับ ส่วนใหญ่มาเป็นหมู่คณะ” (บุญช่วย มณีรัตน์, 2560)

สภาพทั่วไปของเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่การเกษตร บางพื้นที่เป็นป่าเขา แม่น้ำ ลำธาร น้ำตก และทะเลที่มีหาดทรายสวยงาม ซึ่งยังคงความอุดมสมบูรณ์

ของทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านมีอาชีพหลักคือการทำสวนผลไม้ ด้วยความเป็นสวนผสมซึ่งปลูกผลไม้หลากหลายชนิด รวมทั้งพืชสมุนไพรและผักสวนครัวปลอดสารพิษ เป็นที่มาของแหล่งท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์ ทำให้มีบรรยากาศร่มรื่นเหมาะสำหรับการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อน เนื่องจากบางพื้นที่ของชุมชนติดแม่น้ำสายใหญ่ จึงทำให้มีลำคลองเล็กๆไหลผ่านธรรมชาติผ่านหมู่บ้านในชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่มาของการท่องเที่ยวกระแสอนุรักษ์ โดยมีการชักชวนชาวบ้านที่เข้าใจ มีแนวคิดอนุรักษ์เหมือนกันเข้ามาร่วมในการจัดการท่องเที่ยว แบ่งหน้าที่ดูแล รับผิดชอบแต่ละด้าน

“ผมเป็นคนริเริ่ม การท่องเที่ยวกระแสอนุรักษ์ธรรมชาติ เมื่อก่อนลำคลองเล็กๆในหมู่บ้านน่าเสียดายเป็นคนหาวิธีการแก้ไข จนสภาพน้ำกลับมาดี ซึ่งมีหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาแนะนำวิธีแก้ไข เราต้องช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ไม่ให้เสื่อมสภาพ คนเราต้องอาศัยน้ำ อาศัยธรรมชาติ ถ้าเราจะพัฒนาคือต้องเป็นการพัฒนาโดยไม่ไปทำลายสิ่งแวดล้อม จึงจะเกิดความยั่งยืน ” (อำนาจ ชูสนุก, 2560)

นอกจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงาม อุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเชิงนิเวศน์แล้ว ชุมชนยังมีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลายเช่นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงันทนาการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ งานวัฒนธรรมประเพณีแต่ละชุมชนที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี อาหารที่ขึ้นชื่อของชุมชนท้องถิ่น และที่สำคัญจังหวัดจันทบุรีขึ้นชื่อเรื่องอาหารทะเลสด รสชาติดี ราคาถูก ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่จุดเด่นของแต่ละชุมชน นำมาจัดการท่องเที่ยว โดยเน้นความยั่งยืนของทรัพยากรและวิถีชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมิตรภาพซึ่งกันและกัน

“เรามีความพร้อมของธรรมชาติ แต่เรายังขาดผู้นำที่เข้มแข็ง และชุมชนเองขาดความรู้ความเข้าใจ รวมกลุ่มกันไม่ได้ เนื่องจากคิดว่าเป็นการเสียเวลา ไม่คุ้ม ไม่ได้เงินบ้าง บางชุมชนที่ไม่พัฒนาเพราะขาดความต่อเนื่องในการจัดการท่องเที่ยว สาเหตุเพราะอายุมากขึ้นหรือมีปัญหาด้านสุขภาพ ” (นงลักษณ์ มณีรัตน์, 2560)

ภาพรวมการจัดการท่องเที่ยวเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี

การจัดการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน มีลักษณะรูปแบบไม่แตกต่างกัน เพราะพื้นที่ของชุมชนส่วนใหญ่ เป็นสวน บางส่วนเป็นเทือกเขาและที่ราบ มีน้ำตก ลำธาร แม่น้ำลำคลองไหลผ่านหมู่บ้าน บางพื้นที่เป็นเนินเขาติดทะเล ติดแม่น้ำ มีบรรยากาศร่มรื่น ทัศนียภาพสวยงาม มีความพร้อมในศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายเหมาะสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ซึ่งแต่ละชุมชนต่างก็มีศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวที่ถือเป็นเอกลักษณ์เด่นที่เหมือนและแตกต่างกันของแต่ละชุมชน

ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาบายศรี อำเภอท่าใหม่ คือ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีวิถีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่ายในแบบสังคมเกษตร ด้วยความสมบูรณ์ของทรัพยากร ชาวบ้านได้มีการ

รวมตัวกันจัดการทรัพยากรผ่านงานวิจัยมาสู่การทำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชีวภาพ มีเส้นทางสัญจรเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสะตอกล้วย มีบริการโฮมสเตย์ที่พักอยู่ในสวนผลไม้ พาเดินชมสวนพร้อมผลไม้ นานาชนิดที่จัดไว้รองรับนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมสาธิตวิธีการเก็บผลไม้ มีต้นทุเรียนโบราณอายุกว่าร้อยปี อุโมงค์กักน้ำใต้ดิน พาไหว้พระและลอดโบสถ์วัดเขาบายศรี ชมวิถีชีวิตชุมชนเกษตรสินค้าซึ่งเป็นผลผลิตจากชุมชน นอกจากนั้นชุมชนยังได้รับคัดเลือกเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวภายใต้โครงการ Village to the world 4.0 เพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์กิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่น ขานรับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสร้างความเจริญส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นและยั่งยืน

“ยอมรับว่าตอนเริ่มต้นใหม่ๆ เริ่มจากการทำวิจัยก่อน ซึ่งเราก็ไม่เคยทำ รู้สึกท้อเพราะโดนชาวบ้านในชุมชนต่อว่า เขามารับไปประชุมก็ไป ให้นำผลผลิตที่ได้จากสวนไปจัดบูธ งานแสดงผลผลิตเกษตร แต่ใจสู้ เราคิดว่าเราไปหาความรู้ ออกไปหาเครือข่ายหน่วยงานที่เขาจะมาช่วยเรา สนับสนุนงบในการพัฒนา จนกลายมาเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนรักษ์เขาบายศรี ซึ่งตอนนี้ใครๆก็รู้จักเรา จากแรกเริ่มมีนักท่องเที่ยวประมาณหลักร้อย เป็นหลักพัน ปัจจุบันเป็นหลักหมื่น ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่ต้องโทรจอง เราจะไม่รับนักท่องเที่ยวที่มาโดยไม่ได้จอง แต่จะส่งต่อสวนอื่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรา”(นางลักษณ์ มณีรัตน์, 2560)

ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนท่าแลบ อำเภอเมือง ตั้งอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำจันทบุรี เป็นรอยต่อของแม่น้ำสองสาย จึงมีการจัดท่องเที่ยวชมธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำโดยพาล่องเรือชมวิถีชีวิตแห่งแม่น้ำยามเย็น ชมแพเลี้ยงหอยนางรม และมีผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกอกที่มีคุณภาพดี ปัจจุบันเป็นแหล่งรวมร้านอาหารทะเลและของฝากที่มีชื่อเสียงในจังหวัดจันทบุรี

“นักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นนั้น นอกจากจะได้รับประทานอาหารทะเลอร่อยๆ ที่สดใหม่ ได้บรรยากาศที่ดีแล้ว ยังสามารถที่จะมาล่องเรือชมวิถีชีวิตของชาวประมงชายฝั่งในบริเวณใกล้เคียงกับท่าแลบที่มีแพเลี้ยงหอยนางรม กระชังปลา และธรรมชาติของป่าชายเลนที่งดงามอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามเย็นที่แสงจากดวงอาทิตย์ส่องสะท้อนทั้งท้องฟ้าและพื้นน้ำ เราทำวิจัยแพหอยนางรม ซึ่งที่แพหอยจันทบุรีของเราก็มีขนาดใหญ่และสด”(บรรทม บุตรไฉยา, 2560)

“ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเพื่อรับประทานอาหารทะเลและชมธรรมชาติไปด้วย ซึ่งบรรยากาศดี ส่วนใครที่ต้องการล่องเรือชมธรรมชาติ และไปดูแพหอย จะโทรประสานผมโดยตรง นัดวันเวลา แล้วไปรับที่ท่าเรือ”(บรรทม บุตรไฉยา, 2560)

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแหลมสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ พื้นที่ลักษณะเป็นภูเขาทอดยาวลงไปทะเลและอากาศบริสุทธิ์ บรรยากาศร่มรื่นด้วยทิวสนยาวไปตามแนวของชายหาดชมความงดงามของสะพานปากน้ำที่ยาวที่สุดในภาคตะวันออก เป็นสถานที่ที่มีสถานที่ประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ยาวนานมากอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดจันทบุรี เช่นตึกแดง คุกขี้ไก่ และชมความงดงามของ

โบสถ์ ไหว้พระที่วัดปากน้ำ อีกทั้งที่นี่มีชายหาดแหลมสิงห์ หาดกระทิงที่สวยงาม และยังมีสะพานแหลมสิงห์ซึ่งยังเป็นสะพานที่ยาวที่สุดในภาคตะวันออกอีกด้วย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รวมร้านอาหารทะเลสด ล่องเรือชมวิถีคนทะเล พักโฮมสเตย์ มีกิจกรรมตกปลาตกหมึก พายเรือคายัคชมธรรมชาติ ดำน้ำดูปะการังที่เกาะนมสาว

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะसान อำเภอมะขาม พื้นที่เป็นที่ลุ่ม ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มติดแม่น้ำ มีลำคลองไหลผ่านหมู่บ้านเหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ริเริ่มโดยคนในชุมชนเอง อาสาเป็นแกนนำมีความมุ่งมั่นที่จะทำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน มีกิจกรรมล่องเรือเพื่อชมวิถีชีวิตชุมชน และสัมผัสธรรมชาติพื้นที่ที่เป็นลุ่มน้ำ ช่วงฤดูผลไม้จะมีผลผลิตจากการเกษตรมาไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว คนในชุมชนทำสวนผลไม้หลัก และทำอาชีพจักสานเป็นอาชีพรอง โดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนวังแฉ่ม อำเภอมะขาม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบติดกับเทือกเขาศิขณภูฏ คนในชุมชนประกอบอาชีพทำสวนผลไม้ มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้เส้นทางโบราณท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความเป็นมามากกว่าร้อยปี ซึ่งเป็นเส้นทางที่ชาวบ้านใช้เดินขึ้นไปขายของในช่วงงานนมัสการรอยพระบาทพลวง แต่ได้ปิดเส้นทางนี้เพราะทางวัดกระทิงขอดำเนินการเอง ปัจจุบัน ทางชุมชนได้เปิดเส้นทางใหม่ เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติเชิงนิเวศ ซึ่งมีความเป็นธรรมชาติสูง และพาขึ้นเขานมัสการรอยพระบาท สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมเดินเท้า โดยไกด์หรือผู้ชำนาญเส้นทางคือชาวบ้านในชุมชนวังแฉ่ม จุดเริ่มต้นคือวัดโคกตะพง

“การพาขึ้นนมัสการรอยพระบาท ถือเป็นจัดการท่องเที่ยวหลักของชุมชน ซึ่งจะเป็นช่วงเปิดให้นมัสการรอยพระบาท เราจะดูแลในเรื่องอาหาร ที่พัก และเป็นไกด์นำทาง พาขึ้นไปยังยอดเขา ซึ่งเป็นการเดินเท้า” (เอื้อน ธรรมภาพันธ์, 2560)

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเขาสอยดาวใต้ อำเภอโป่งน้ำร้อน พื้นที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาวเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ชื่นชอบความท้าทาย ลักษณะสูงต่ำ สลับกับเนินเขาเตี้ย บนยอดเขามีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีน้ำตก และหน้าผาที่สวยงามห้อมล้อมด้วยทะเลหมอกและไอหมอกที่เย็นฉ่ำ สภาพป่าเขายังสมบูรณ์ มีน้ำตก และธารน้ำตกสวยงาม สภาพอากาศดีไม่ร้อนจัด มีลมพัดตลอดทั้งปี การปลูกไม้ดอกเมืองหนาว (อาฟริกกันไวโอเล็ต) ระหว่างเนินเขาจะเป็นร่องน้ำตก ราษฎรประกอบอาชีพทำสวนผลไม้เป็นหลัก อาศัยน้ำตกในการทำการเกษตรและทำสวนผลไม้เป็นหลัก ชุมชนมีจุดเด่นด้านการท่องเที่ยวคือมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีอากาศเย็นสบาย อ่างเก็บน้ำคลองพระพุท ธุญย์เพาะพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาวใต้ สนามกอล์ฟสอยดาวไฮแลนด์ ความพิเศษของชุมชน มีพืชประจำถิ่น เช่น กระราน และสมุนไพรหลายชนิดแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น ตลาดสดทับไทร ตลาดการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา

“สอยดาวไต้หวันนอกจากจะมาพักโฮมสเตย์สัมผัสอากาศที่เย็นสบาย เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ยังมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่นอ่างเก็บน้ำคลองพระพุทธรูป ภูเขาบัวขาสึงค์คีตลีสิทธิ์ ตลาดการค้าชายแดน ไทย-กัมพูชา ซึ่งในช่วงฤดูหนาวไม่ต้องเดินทางไปไกลถึงเชียงใหม่ จันทบุรีบ้านเราก็มียะเลหมอก” (พยนต์ อ้นสำราญ, 2560)

ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตะปอน อำเภอชลุง พื้นที่เป็นที่ราบสูงและราบลุ่ม บางส่วนติดทะเลและเนินเขา เป็นชุมชนเกษตร สวนผลไม้และไร่นาสวนผสมเชิงเกษตรอินทรีย์ มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมานาน มีโบราณสถานเก่าแก่ เช่น วัด โบสถ์ หลวงพ่อใหญ่ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ประเพณีชักเย่อเกวียนซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตะปอนและเป็นหนึ่งเดียวในโลก มีการจัดงานประเพณีทุกปี

“การจัดการท่องเที่ยวยังไม่ลงตัว คนในชุมชนยังไม่พร้อม ผู้นำชุมชนแยกตัวไปจัดการท่องเที่ยวเอง โดยไม่เข้ามาร่วมกับเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดการประชุม การติดต่อประสานงาน และมีการจัดการไม่ต่อเนื่อง ทำให้ด้านการท่องเที่ยวตะปอนไปไม่ถึงไหน ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่ไปจะเป็นการส่งต่อของเครือข่ายท่องเที่ยว” (นงลักษณ์ มณีรัตน์, 2560)

จากข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าชุมชนมีความพร้อมด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ สามารถบริหารจัดการ การท่องเที่ยวได้โดยชุมชนเอง ได้แก่รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การทัศนศึกษาด้านการเกษตร โดยการคัดเลือกผู้นำและแกนนำชุมชน เพื่อขึ้นมาทำหน้าที่ในการประสานงาน การชักชวนชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบหน้าที่แต่ละส่วน การประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการขอคำปรึกษา หรือคำแนะนำในการดำเนินการ เกี่ยวกับปัญหาต่างๆที่พบ รวมถึงการขอสนับสนุนงบประมาณในส่วนที่เกี่ยวข้อง และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจนเป็นที่รู้จัก

ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยว

การขัดแย้งกันเองของชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากความเข้าใจไม่ตรงกัน การไม่มีความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว การขัดแย้งระหว่างผู้นำกับแกนนำชุมชน หรือผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยวกับชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากเป็นคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัย ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเข้าใจว่ามาเพื่อหาผลประโยชน์ใส่ตัว การขาดงบประมาณในการสนับสนุนเรื่องการพัฒนาในด้านต่างๆของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยว

“รวมกลุ่มยาก ทำให้ขาดกลุ่มทีมงาน ขาดผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยวและผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ขาดความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการ

ที่คนในชุมชนไม่ยอมรับผู้นำเครือข่ายที่เป็นคนต่างถิ่น เพราะเข้าใจว่ามาหาผลประโยชน์กับชุมชน ” (นงลักษณ์ มณีรัตน์, 2560)

ปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบางพื้นที่ บริเวณที่ราบติดเชิงเขา ที่พานักท่องเที่ยวขึ้นเขา เดินป่า ศึกษาธรรมชาติ บางพื้นที่ได้ปิดลง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เนื่องจากมีช้างป่าพลายสีดอแดงลงมา หากินบริเวณเชิงเขา ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว อีกปัจจัยหนึ่งคือขาดเจ้าหน้าที่หรือผู้ชำนาญ ในการเดินป่า และผู้นำเครือข่ายหรือแกนนำท่องเที่ยวที่เป็นวัยเกษียณ มีปัญหาด้านสุขภาพ ทำให้ ขาดผู้นำที่เข้มแข็ง

“ในส่วนตัวผมเองช่วงนี้ มีปัญหาเรื่องสุขภาพ เนื่องจากไปผ่าตัดตามา และมีอายุมากขึ้นทำให้ เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางท่องเที่ยว เพราะต้องนำนักท่องเที่ยวเดินขึ้นเขา ศึกษาธรรมชาติ สิ่ง สำคัญคือผู้นำหรือไกด์ที่จะพานักท่องเที่ยวเดินป่าศึกษาธรรมชาติต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ชำนาญ ป่าเป็นพิษซึ่งปัจจุบันขาดคนนำทาง ทำให้ต้องปิดการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ สิ่งสำคัญคือเป็นห่วง ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่อาจได้รับอันตรายจากช้างป่า ชี้อพลายสีดอแดงซึ่งมักลงมาหา อาหารกินบริเวณที่นักท่องเที่ยวใช้เป็นเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ การเปิดรับนักท่องเที่ยวในช่วงนี้ คือมาพักโฮมสเตย์ และเดินทางท่องเที่ยวเองในสถานที่ใกล้เคียง ” (พยนต์ อันสำราญ, 2560)

ในส่วนของนักท่องเที่ยวที่ขาดความเข้าใจในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวของชุมชน อาจ ส่งผลให้ เกิดความไม่ประทับใจต่อการบริการของชุมชนท่องเที่ยวแล้วสื่อสารข้อมูลออกไปอาจส่งผล กระทบต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน แต่ในส่วนนี้ไม่ได้มีผลทำให้นักท่องเที่ยวลดน้อยลง

“การรับนักท่องเที่ยวต้องโทรจองล่วงหน้าว่าจะมาวันไหน มากี่คนเพื่อที่ทางเราจะจัดเตรียม ผลไม้ไว้ เช่นทุเรียนต้องเตรียมไว้ก่อน 3 วัน จะมาถึงแล้วได้รับประทานเลยไม่ได้ เพราะยังไม่สุก แต่ นักท่องเที่ยวกลับแสดงความไม่พอใจ บอกว่าเราไม่ให้การต้อนรับ ” (นงลักษณ์ มณีรัตน์, 2560)

“ช่วงแรกเคยจัดท่องเที่ยวแบบเหมาจ่ายต่อหัว เป็นบุฟเฟต์ ซิมผลไม้ไม่อันรวมถึงการเดินชม และเก็บกินได้ในสวน นักท่องเที่ยวที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้ผลผลิตเสียหาย เช่นเด็ดลองกองที่ ยังไม่สุก พอกินไม่ได้ก็โยนทิ้งทั้งพวง หรือเลือกกินแต่ทุเรียน ปัจจุบันทุเรียนมีราคาสูงขึ้น ทำให้ชุมชน ต้องปรับเปลี่ยนโปรแกรมท่องเที่ยวใหม่ เพื่อให้คุ้มค่าทั้งในส่วนของนักท่องเที่ยวเองและชุมชนที่ จัดการท่องเที่ยวไม่ขาดทุน” (บุญช่วย มณีรัตน์, 2560)

สรุปปัญหา อุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ในส่วนที่เกินความรู้ความสามารถของ ชุมชน จะมีผู้นำเครือข่ายท่องเที่ยวหรือแกนนำชุมชนเข้าไปปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากหน่วยงาน ส่วนกลางของจังหวัดเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง ในบางส่วนชุมชนก็บริหารจัดการเองเช่น ในส่วนของ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชุมชนจัดขึ้น รวมถึงการบริการต่างๆ เพื่อพัฒนาให้เกิดมาตรฐานคุณภาพที่ดี ต่อการท่องเที่ยว

2.2 การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

ในส่วนองค์กรภาครัฐมีสำนักงานพัฒนาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ เพื่อจัดหางบมาสนับสนุนระยะแรกเริ่มของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติ มีเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามาช่วยให้คำแนะนำเรื่องการจัดการท่องเที่ยวที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น แก๊ซปัญหาแหล่งน้ำ ลำคลองเน่าเสียของชุมชน

ชุมชนท่องเที่ยวเองมีเฉพาะบางกลุ่มที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว โดยให้ลูกหลานของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนโดยมีัคคุเทศก์น้อยท้องถิ่น และมีการดำเนินการด้านการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวและคู่มือการท่องเที่ยวชุมชนจนกระทั่ง โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเกษตรจังหวัด จำนวน 80,000 บาท เป็นงบประมาณเพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวและจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน อาทิ ป้ายบอกเส้นทาง/ถนนแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็มีบางกลุ่มที่ไม่เข้าใจ ไม่เห็นด้วย ทำแล้วไม่ได้ประโยชน์อะไร แต่ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท่องเที่ยว

“ด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนด้วยสื่อต่างๆ มีหน่วยงานส่วนกลางของจังหวัดเข้ามาช่วยออกแบบให้ เมื่อชุมชนท่องเที่ยวเราเริ่มมีชื่อเสียง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสนับสนุนงบในการจัดทำสื่อแผ่นพับ โบชัวร์ให้ ปัจจุบันกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเข้ามาดูแลในส่วนของประชาสัมพันธ์” (นงลักษณ์ มณีรัตน์, 2560)

2.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

สร้างเครือข่ายเพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งในส่วนของชุมชนเอง ผู้ประกอบการในชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ทั้งในส่วนของจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ภายใต้งบประมาณของทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงคนในชุมชนเองต้องช่วยกันดูแลรักษาและปกป้องทรัพยากร สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นชุมชนของตนเอง ช่วยกันคิดและวางแผนร่วมกัน กำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยไม่ไปทำลายให้เสื่อมสภาพ ในส่วนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ควรผลักดันและคัดเลือกแกนนำรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของกลุ่มชุมชน มาเรียนรู้และฝึกการเป็นมััคคุเทศก์น้อย เพื่อนำนักท่องเที่ยวเที่ยวชมในชุมชน

เนื่องจากพื้นที่แต่ละชุมชนมีความหลากหลายมีระดับต้นทุน/ศักยภาพทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และความพร้อมของชุมชน ในด้านต่างๆไม่เท่ากัน บางชุมชนขาดผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง คนในชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง จึงมีการเติบโตของการจัดการท่องเที่ยวแตกต่างกันในแต่ละชุมชน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. ควรส่งเสริมให้มีความวิจัยของชุมชนท่องเที่ยวแต่ละชุมชน เพื่อให้เรียนรู้ปัญหาของชุมชนด้านท่องเที่ยว นำไปสู่การวิจัย เก็บข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลด้วยตนเอง แล้วนำไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ภายใต้การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน มีการจัดการชุมชนด้วยคนในชุมชนเองโดยแท้จริง รวมถึงการคัดเลือกผู้นำชุมชนมาจากคนในชุมชนเอง เพื่อการพัฒนาสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน
2. การจัดการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงบริบทและกิจกรรมในท้องถิ่น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เช่น ที่พักโฮมสเตย์ อาหาร สินค้า และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นโดยชุมชน เพื่อเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึง
3. การจัดการด้านข้อมูลข่าวสารเพื่อสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างจิตสำนึกในการท่องเที่ยวแบบเคารพในประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน เข้าใจในบริบทของชุมชน และรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท่องเที่ยวไม่ให้เกิดความเสียหาย โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการสื่อสารผ่านมัลติมีเดีย
4. การประสานเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เพื่อขอความช่วยเหลือ หรือคอยให้คำปรึกษาในเรื่องที่ชุมชนไม่รู้
5. การบริการที่มีคุณภาพของการท่องเที่ยวชุมชน การต้อนรับนักท่องเที่ยว การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านที่พักแรม อาหาร สินค้าชุมชน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ต้องคุ้มค่างบราคา ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว และในส่วนของชุมชนไม่ขาดทุน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี